

(i) Printed Pages: 7

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code : 2 6 7 9

Exam. Code : 0 3 1 0

Master of Arts (Economics) 4th Semester

(2040)

Opt. (i) : ECONOMICS OF AGRICULTURE-II

Paper—MAECO-403 & 404 (In all Mediums)

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

Note: Attempt 50% of Total Questions of Question Paper. Time: 2 Hours
All will carry equal marks. Fraction will be lower digit.

~~the four units and each question in these units is of
15 marks.~~

I. Answer any **ten** questions in 25-30 words. Each question is
of 2 marks :

- (1) Segmented rural credit markets
- (2) Meaning of Agribusiness
- (3) Marketing orders
- (4) Define marketing efficiency.
- (5) What is marketing margin ?
- (6) Explain Horizontal Structure of Agricultural Marketing.
- (7) Define food insecurity.

- (8) Domestic Agricultural and Trade Policies of Developed countries
 - (9) Two objectives of National Agricultural Policy
 - (10) Latest Agricultural Development Strategy in India
 - (11) What is price spread ?
 - (12) Enforcement problems in Agricultural credit markets
 - (13) Vertical market relationships
 - (14) Agriculture in GATT Negotiations
 - (15) Meaning of sustainable agriculture.
- 2×10=20

UNIT—I

- II. Describe the financial characteristics of agriculture. Also explain the problems of imperfect information in credit markets in agricultural sector. 7½, 7½
- III. Write a detailed note on structure and functioning of Rural Credit Market in India. 15

UNIT—II

- IV. What do you mean by farmers' co-operatives ? Discuss the problems and prospects of such co-operatives in developing countries like India. 15
- V. Discuss the various causes of price instability in agriculture. Suggest some measures to reduce them. 7½, 7½

UNIT—III

VI. Discuss the major threats to food security in developing countries like India. Explain the various food assistance programmes to deal with it. 7½, 7½

VII. Explain the main features of International Trade in Agricultural commodities. What changes have occurred in this trade after the setting up of the World Trade Organisation (WTO) ? 7½, 7½

UNIT—IV

VIII. Discuss in detail the Indian Agricultural Development Strategy since Independence. 15

IX. Explain the various opportunities and challenges of Indian Agriculture in the Post Reform Period. 15

(हिन्दी माध्यम)

नोट :— प्रश्न संख्या I जो कि अनिवार्य है। इसके 20 अंक हैं। प्रत्येक चार यूनिटों में से एक प्रश्न का प्रयास करें और प्रत्येक प्रश्न के 15 अंक हैं।

I. किन्हीं दस सवालों के जवाब 25-30 शब्दों में दें। प्रत्येक प्रश्न के 2 अंक हैं :

- (1) खंडित ग्रामीण ऋण बाजार
- (2) एग्रीबिजनेस का अर्थ
- (3) विपणन आदेश

- (4) विपणन दक्षता को परिभाषित करें।
- (5) मार्केटिंग मार्जिन क्या है ?
- (6) कृषि विपणन की क्षैतिज संरचना की व्याख्या कीजिए।
- (7) खाद्य असुरक्षा को परिभाषित करें।
- (8) विकसित देशों की कृषि और व्यापार नीतियां
- (9) राष्ट्रीय कृषि नीति के दो उद्देश्य
- (10) भारत में नवीनतम कृषि विकास रणनीति
- (11) मूल्य प्रसार क्या है ?
- (12) कृषि ऋण बाजारों में प्रवर्तन समस्याएं
- (13) वर्टिकल बाजार संबंध
- (14) गैट वार्टा में कृषि
- (15) स्थायी कृषि का अर्थ।

$2 \times 10 = 20$

यूनिट—I

- II. कृषि की वित्तीय विशेषताओं का वर्णन करें। कृषि क्षेत्र में क्रेडिट बाजारों में अपूर्ण जानकारी की समस्याओं के बारे में बताएं। $7\frac{1}{2}, 7\frac{1}{2}$
- III. भारत में ग्रामीण क्रेडिट मार्केट की संरचना और कार्यप्रणाली पर एक विस्तृत नोट लिखें। 15

यूनिट—II

- IV. किसान सहकारी समितियों से आपका क्या अभिप्राय है ? भारत जैसे विकासशील देशों में ऐसी सहकारी समितियों की समस्याओं और संभावनाओं पर चर्चा करें। 15

- V. कृषि में मूल्य अस्थिरता के विभिन्न कारणों पर चर्चा करें। उन्हें कम करने के लिए कुछ उपाय सुझाएं। 7½, 7½

यूनिट—III

- VI. भारत जैसे विकासशील देशों में खाद्य सुरक्षा के लिए प्रमुख खतरों की चर्चा करें। इससे निपटने के लिए विभिन्न खाद्य सहायता कार्यक्रमों की व्याख्या करें। 7½, 7½

- VII. कृषि वस्तुओं में अंतर्राष्ट्रीय व्यापार की मुख्य विशेषताएं बताइए। विश्व व्यापार संगठन (डब्ल्यू.टी.ओ.) की स्थापना के बाद इस व्यापार में क्या परिवर्तन हुए हैं ? 7½, 7½

यूनिट—IV

- VIII. आजादी के बाद से भारतीय कृषि विकास रणनीति पर विस्तार से चर्चा करें। 15

- IX. पोस्ट रिफॉर्म परियड में भारतीय कृषि के विभिन्न अवसरों और चुनौतियों के बारे में बताएं। 15

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :- ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ I ਜੋ ਕਿ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਸਦੇ 20 ਅੰਕ ਹਨ। ਚਾਰ ਯੂਨਿਟਾਂ ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੂਨਿਟਾਂ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 15 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੈ।

- I. ਕੋਈ ਦਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ 25-30 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਓ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ।
- (1) ਖੰਡਿਤ ਪੇਂਡੂ ਕਰਜ਼ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ।
 - (2) ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਬਿਜਨੇਸ ਦਾ ਅਰਥ।
 - (3) ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਦੇ ਆਦੇਸ਼।

- (4) ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
- (5) ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਮਾਰਜਿਨ ਕੀ ਹੈ ?
- (6) ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੰਡੀਕਰਨ ਦੇ ਲੇਟਵੇਂ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- (7) ਭੋਜਨ ਦੀ ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
- (8) ਵਿਕਸਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਘਰੇਲੂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਨੀਤੀਆਂ।
- (9) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖੇਤੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਦੋ ਉਦੇਸ਼।
- (10) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਨਵੀਨਤਮ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਕਾਸ ਰਣਨੀਤੀ।
- (11) ਮੁੱਲ ਫੈਲਣਾ ਕੀ ਹੈ ?
- (12) ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਰਜ਼ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ।
- (13) ਲੰਬਕਾਰੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਸੰਬੰਧ।
- (14) ਜੀਏਟੀਟੀ (GATT) ਗੱਲਬਾਤ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ।
- (15) ਟਿਕਾਊ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਅਰਥ।

$2 \times 10 = 20$

ਯੂਨਿਟ-I

- II. ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀਆਂ ਵਿੱਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਰਜ਼ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪੂਰਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ। $7\frac{1}{2}, 7\frac{1}{2}$
- III. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪੇਂਡੂ ਕਰਜ਼ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਸੰਰਚਨਾ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

15

ਯੂਨਿਟ-II

- IV. ਕਿਸਾਨੀ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਮਿਤੀਆਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਮਿਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

15

- V. ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿੱਚ ਕੀਮਤ ਅਸਥਿਰਤਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਉਪਾਵ ਸੁਝਾਓ। 7½, 7½

ਯੂਨਿਟ-III

- VI. ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਭੋਜਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਵੱਡੇ ਖਤਰਿਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਨਾਲ ਨਜ਼ਿਨਣ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖਰੇ ਭੋਜਨ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 7½, 7½
- VII. ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਪਾਰ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ। ਵਿਸ਼ਵ ਵਪਾਰ ਸੰਗਠਨ (ਡਬਲਯੂ.ਟੀ.ਓ.) ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਆਈਆਂ ਹਨ ? 7½, 7½

ਯੂਨਿਟ-IV

- VIII. ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਕਾਸ ਰਣਨੀਤੀ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15
- IX. ਪੋਸ਼ਟ ਰਿਫਾਰਮ ਪੀਰੀਅਡ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖਰੇ ਮੌਕਿਆਂ ਅਤੇ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 15

